

Rozhovor

Dôležité je chodiť domov rád a rád tam byť

Maroš Fečík v rozhovore s Andreou Bacovou

Andrea Bacová: Vaša tvorba si už našla pevné miesto na slovenskej architektonickej scéne. Jej ťažisko vnímame najmä v oblasti rezidenčnej architektúry, a to vo sfére rodinných domov. Ako by ste charakterizovali váš prístup k ich tvorbe? Aké priority sledujete?

Maroš Fečík: Nevie, či chtiac alebo nechtiac, ale zostali sme pri rezidenčnej architektúre, z ktorej vždy prichádzalo najviac zákaziek. Či už sú to rodinné domy, ale veľmi radi aj pre-rábame byty staršieho charakteru. Baví nás pri tom sem-tam niečo objaviť a posunúť do iných súvislostí. Pri rezidenčných projektoch sme zostali aj preto, že nás zaujíma práca priamo s investorom. Rezidenčná architektúra v tejto mierke je vždy aj o priamom vzťahu architekta a klienta. Nie je to ako pri developerských projektoch, kde vôbec netušíte, kto tam napokon bude bývať, a robíte to len ako všeobecný koncept. Pri rodinných domoch či rekonštrukciách bytov je užívateľ od samého začiatku, zväčša vie, čo chce, a veľakrát si dokonca priamo vyberá architektov podľa toho, čo už urobili – čiže niečo konkrétne aj očakáva. Je často takto predpripravený. Vie, čo môže čakať, ťažšie ho prekvapíme. *(smiech)*

AB: Máte teda pocit, že náš klient akosi dospel? Je iný ako trebárs pred desiatimi rokmi?

MF: Myslím si, že áno. Klienti za to obdobie už niečím prešli. Veľakrát prídu takí, ktorí už predtým mali dom alebo byt a teraz prechádzajú ďalšou životnou, resp. staviteľskou, etapou. Sú poučení, posunuli sa niekam ďalej.

AB: V čom sa zmenili ich nároky? Sú úspornejší, hľadajú ekonomickejšie riešenia?

MF: Myslím si, že áno. Po staviteľských boomoch prišlo k tomu, že ľudia sú oveľa racionálnejší, veľakrát si vedia sami striktno zadefinovať priestorové a finančné mantinely. A tým, že majú skúsenosť s hypotékami, so zadlžovaním, dávajú si väčší pozor.

AB: Sú opatrnejší.

MF: Sú opatrnejší, ale aj ďaleko skromnejší a aj rozumnejší. Vedia si viac zrešeršovať, čo v skutočnosti potrebujú. Je to naozaj aj tým, že im vznikla za porevolučné obdobie nejaká história. Niekde už bývali, niečo si vyskúšali, často zistili, že až toľko toho nepotrebujú. Je to už iné vývojové štádium.

AB: Prichádzajú za vami ale aj mladí ľudia a tí toľké skúsenosti nemajú.

MF: Mnohí však majú rodičov, ktorí do niečoho už investovali. Aj tu existuje nejaká konti-

nuita. Je to aj vďaka cestovaniu, lepšej medializácii architektúry. Z prvotného ošialu deväťdesiatych rokov sa názory posunuli k racionálnejšiemu uvažovaniu nad tým, ako treba bývať. Možno ľudia prišli aj na to, že bývanie nie je tá najdôležitejšia hodnota v rodine. Ide asi aj o uvedomenie si, že nie všetky peniaze treba investovať do bývania, že sú aj iné veci, na ktoré sa má klásť dôraz.

AB: Asi áno, hodnoty sa zmenili a bývanie nemusí byť na prvom mieste.

MF: Hodnoty sa dostali do inej proporcie.

AB: Predpokladám ale, že hoci klienti šetria, upozorníte ich, na čom by nemali šetriť. O ktoré konkrétne aspekty v tomto zmysle ide?

MF: Šetriť je potrebné, no treba si uvedomiť, že vždy ide o kvalitu priestoru, kvalitu materiálov. Niekedy riešenia, ktoré prvotne vyzerajú ako lacné a veľmi zaujímavé, z dlhodobšieho hľadiska nie sú dobrou investíciou. Stále ide o nájdenie rozumnej proporcie medzi kvalitou materiálov, kvalitou priestoru a toho, na čo má dom/byt slúžiť, komu má slúžiť a akým spôsobom. Ide v podstate o hľadanie základnej rovnováhy.

AB: Snažíte sa robiť vaše koncepty s osobitým prístupom, vždy ponúknete niečo nové, či už materiál, detail v dispozícii, priestorový program. Snažíte sa domy niečím ozvláštniť, dať im aj istý rukopis.

MF: To áno, ale nevoláme to zvláštnosť. V koncepte domu vždy treba objaviť niečo, prečo by ho človek mal mať rád. Na potreby bývania sa dá odpovedať naozaj veľmi pragmatickou škatuľou a ona splní to, čo má, ale bývanie je i o tom, že by pritom mala byť aj nejaká radosť. Je to možno jediná trvalo udržateľná hodnota.

AB: ...možno tak trochu nejaká duša.

MF: Môžeme to aj tak nazvať. Je to niečo, prečo človek niekde býva rád a inde nie. Ten rozdiel by sme my architekti mali vedieť využiť. V koncepte je to dokonca možno to najdôležitejšie. Dnes sa hľadajú rôzne parametre, čo je dôležité, či je dom pasívny, aktívny a podobne, no v skutočnosti by mal byť taký, aby si ho ľudia vedeli rozumne zabývať a mať z toho radosť a naozajstný domov. To je to, čím ten dom prežije. Všetky ostatné veci sú, nechcem povedať, že „pomijivé“, sú dôležité, ale nevypichoval by som z nich niečo ako najdôležitejšie. Dôležité je chodiť domov rád a rád tam byť spolu s členmi svojho „kmeňa“. Vidno to na starých domoch. Keď niekto robil dom poriadne a dal do toho veľa energie, aj po rokoch, rôznych prerábkach, prístavbách a podobne, po istom vyčistení a rekonštrukcii má ten dom silu a energiu, pre ktoré ho ľudia majú radi. To je to, čo tam zostáva.

AB: Hovorí sa, že aj keď kupujete auto, napokon sa rozhodujete podľa úplne iracionálnych pohnutí.

MF: No, auto je celkom iná „investícia“. Jedna z najhlúpejších, aké poznám. (smiech)

AB: Akonáhle vyjdete z obchodu, už stráca cenu... Aj dom môže postupne strácať cenu (myslím takú, ktorá sa dá vyjadriť peniazmi), ale napriek tomu jeho pridaná hodnota môže rásť.

MF: Možno je to tak. Na dom ale asi netreba pozeráť ako na investíciu. Dom má pokrývať nejaké základné potreby, je aj odrazom konkrétnej kultúry, spôsobu života a iných osobných preferencií. Nie vždy musí byť investične výhodný. Pokiaľ nad ním človek neuvažuje ako nad nehnuteľnosťou, ktorú za tri roky predá, a má teda zmysel ho postaviť tak alebo onak.

AB: U nás málokto takto uvažuje, sme predsa len konzervatívnejší národ.

MF: Presne tak. Z dlhodobého hľadiska tento parameter nie je až tak dôležitý. Keď má niečo návratnosť štyridsať rokov, tak sa o návratnosti pomaly nedá hovoriť. Globálne je to ale vždy o hľadaní akéhosi rovnovážneho stavu (už sa opakujem).

AB: Keď spomínate rovnovážny stav – mňa v tomto smere už dlho trápia naše suburbia. Patria k nim aj Rusovce. Vy ste tu aj snažili ovplyvniť ich územný rozvoj, zadefinovať dobré parametre ulíc, čo sa tu nakoniec aj podarilo. O architektúre sa to už však nedá povedať. Myslíte si, že sa tento stav dá v budúcnosti ešte nejakým spôsobom napraviť?

MF: Asi nie. Vždy napokon zvíťazí podnikateľský zámer... Hoci myslím si, že príde obdobie, kedy sa začne viac hľadať na túto kvalitu. Nebude stačiť mať dobrý dom, ale bude treba mať aj dobrú lokalitu a naopak. Bude to jeden z dôležitých parametrov.

AB: Ako vnímate z tohto pohľadu Rusovce, ktoré sú z hľadiska kvality architektúry rôznorodé. Nájdete tu kvalitnú architektúru v kontexte katalógového balastu.

MF: Chýba tam to základné v prostredí, v urbanizme, ktoré by z toho urobilo lepšiu lokalitu. Riešením by bola rozumná regulácia a jej dodržiavanie. Regulačné plány na úrovni zóny však stále vytvárajú tí najmiernejší architekti za báze obchodno-kamarátskych vzťahov s úradníkmi. Výsledkom je trasovanie ciest a infraštruktúry bez premyslenejšieho konceptu.

AB: Pracujete s kontextom ako jedným z hlavných motívov, ktorý ovplyvňuje koncept. Rodinný dom na Dlhých Dieľoch, ktorý bol pred dvoma rokmi nominovaný aj na Cenu ARCH, mal veľmi zložitý priestorový kontext. Ako ovplyvnil jeho formovanie?

MF: Je to tam naozaj veľmi bizarná lokalita. Badať tam stopy niekdajších vinohradov a sadov, do toho vstúpili paneláky – navyše vysoké paneláky na vysokých kopcoch, čo je šialená kombinácia – a k tomu všetko možné. Preto sme sa snažili urobiť veľmi jednoduchý a, vzhľadom na malý pozemok, skôr vežovitý dom. Išlo teda o malú pôdorysnú stopu, podlažia uložené striktné nad sebou. Chceli sme tam urobiť v rámci parcely a snáď aj ulice trochu väčší poriadok. Dať najavo, že by tam mohli byť aj jednoduchšie domy. Je tam totiž ešte stále priestor aj pre rekonštrukcie starších domov, ktoré by sa dali urobiť aj tak, že by sa ulica trochu vyčistila. Lokalita ako taká je totiž fajn, ľudia, ktorí tam bývajú, sú tam veľmi radi. Napriek svojej bizarnosti je ten kontext veľmi obľúbený.

AB: Rodinný dom vo Vrakuni, ktorý aktuálne publikujeme, je situovaný v novej zástavbe...

MF: Je to lokalita, kde predtým boli záhrady so záhradnými chatkami.

AB: Bol to veľký pozemok?

MF: Niečo vyše 570 metrov štvorcových. Je to relatívne slušný pozemok, v lokalite bežná veľkosť. Je prístupný z dvoch ulíc. Z vrchnej je príjazd, spodná ulica je slepá, autom tam chodia len domáci a teda slúži skôr ako korzo, mamičky sa tam prechádzajú s kočíkmi. Dom sme postavili v severnej časti pozemku a do záhrady sme ho otvorili. Vychádza to tak aj vzhľadom na svetové strany. Pozemok je mierne svahovitý – medzi cestami je rozdiel pol podlažia. Koncept sa tomu prispôbil, prístup sme urobili od rušnejšej ulice a do domu sa potom vchádza hore aj dolu.

AB: Zvonku je to jednoduchý objekt, vtip domu sa možno viac odhaľuje až v interiéri.

MF: V podstate je malý – najmä, keď odrátate garáž a sklady. Tým, že do ulice má jedno podlažie, vyvoláva pocit záhradnej drevenomurovanej architektúry a až v tej ďalšej časti je dvojpodlažný. Prelínanie hmôt potom vytvára v interiéru príjemné vzťahy medzi obytným priestorom v úrovni záhrady, „detskou“ obývačkou na poschodí a vstupnou halou, z ktorej vidieť priamo do záhrady.

AB: Nízky drevený plôtik pri garáži je pripomenka záhradného domčeka?

MF: Ten si majitelia dorobili dodatočne, lebo im na trávnik chodili psíčkari z okolia.

AB: Na fasády ste primárne použili drevo. Drevo však nie je jediným materiálom, ktorý sa objavuje na vašich rodinných domoch. Radi experimentujete aj s inými fasádnymi materiálmi.

MF: Konštrukcia domu je železobetónovo-tehlová. Železobetón je tam, kde zo statického hľadiska musel byť, tehla je tam, kde mohla byť, obvodové steny sú, samozrejme, zateplené, prízemná časť domu je omietnutá a vyššie poschodie má prevetrávanú fasádu z dreva. Mal by to byť príjemný voňavý kus obytného „nábytku“ na záhrade. Taká väčšia „chatka“ s časťmi prelnačkami medzi vnútrom a vonkajškom. Otvorené, uzatvorené, tienisté, vypečené, exponované, utlmené...

AB: Aký typ dreva ste tu použili?

MF: Je to prírodný céder, ktorý časom bude rôznej farby – od bielej po čiernu. Céder je vo svojej podstate sivý, ale tak dramaticky sivý. Videl som fasády po 15 až 20 rokoch a vyzerali dobre. Je to drevo, ktoré vôbec nedeštruuje. Je pevné, má vysokú hustotu. Išlo nám aj o to, urobiť fasádu uzavretú. Je prevetrávaná, ale uzavretá. Na rozdiel od fasád zo smrekovca, ktoré sa hojne realizujú v Čechách, ale aj v Rakúsku. To sú otvorené fasády, urobené ako rošt. V tom potom ale kadečo žije. Toto je uzavretý typ fasády – dreva sú všade, aj v rohoch, pospájané a má to len svoje prevetrávanie.

AB: S akými fasádami máte najlepšie skúsenosti? Rozhodujete sa podľa kontextu?

MF: V podstate áno. Tu sme chceli pripomenúť záhradkárčinu – napriek tomu, že je to dom s inou mierkou. Aby sa naplnil program, je dvakrát tak veľký, ako bývali tamojšie objekty. Snažili sme sa to však pocitovo priblížiť záhradkársko-víkendovému dojmu.

AB: S týmto by ste asi na Dlhé Diely nešli, však?

MF: To asi naozaj nie. Hoci skúšali sme si tam kresliť aj drevený dom, ale potom sme sa unormálnili. Tamojší kontext vyžadoval tvrdšie čisté riešenie a tu sme zase hľadali niečo, čo nám sedí medzi čerešne, jablone a orechy.

AB: V interiéru domu ste však nezapreli svoj štýl – zrazu je tam betón, ktorý kontrastuje s dreveným materiálom. Nemali ste problém presadiť takéto kontrastné riešenie u klienta?

MF: Ani nie, fajn sme si rozumeli. Veľa vecí, čo sa týka mobiliáru v interiéru, zariaďovali sami bez nás a celkom to sedí. Nebolo treba im nič vnucovať, veci vznikali prirodzene. Keď bol niekde betón, nemali problém ho nechať odhalený, keď bolo treba nechať urobiť dvere, tak sme sa vedeli dohodnúť, že budú preglejkové, po strop. Použili sa veci, ktoré máme radi – z materiálov, ktoré majú svoju atmosféru, ktoré sa starnutím nestávajú trápny, ale sú príjemné.

AB: Radi používate vo svojich projektoch prvok patia. Je pre vás už skoro typické – ako aj s tým spojené zaujímavé prechody medzi interiérom a exteriérom.

MF: Vznikajú tak medzipriestory medzi verejným, poloverejným

a privátnym. Jednak ako ochrana pred slnkom, ale aj pred dažďom, aby sa dalo vonku stolovať, zároveň aby svetlo preniklo čo najviac dovnútra interiéru – aby sa skrátka vyriešili veci, o ktorých sa stále hovorí, až je to trápne. Ide naozaj o prepojenie exteriéru a interiéru, aby sme mali aj v obývačke pocit, že sme na záhrade. Zdá sa, že je to samozrejme, ale nie je to tak. Väčšina domov takých nie je. Pritom je to dôležitá priestorová hodnota – mať pocit, že som na záhrade.

AB: To je na rodinnom dome jedna z podstatných hodnôt.

MF: Z toho vyplývajú potom aj dôležité detaily – napríklad zasklenie v rovine podlahy, bezbariérové napojenie na terasu a podobne. Niekedy napriek tvrdeniu, že interiéru je prepojený s exteriérom, treba kadečo prekonávať. Je potrebné, aby prechod bol plynulý, príjemný a samozrejmy.

AB: Na dome ste použili veľké sklá, minimalizovali ste ich delenie.

MF: Delíme až vtedy, keď to už inak nejde. (*smiech*) Je treba nájsť riešenie, ktoré dobre funguje a pritom je zaplatiteľné.

AB: Ani interiéru domu nemusí byť zaplnený luxusným značkovými kusmi... Je skvelé, že sme od veľkých víl prešli na Slovensku aj k tejto menej luxusnej forme rodinných domov. Tento segment bol donedávna pokrytý len katalógovými domami. Akým spôsobom zabezpečujete, aby mal rodinný dom nízkoenergetický štandard? V prípade rodinných domov je dnes tento postup vyžadovaný už samotnými klientmi, ktorí chcú šetriť svoje peniaze – a nielen pri výstavbe, ale i v procese užívania domu.

MF: Domy, ktoré sme posledné roky realizovali, sú všetky postavené v nízkoenergetickom štandarde. Niektoré využívajú aj tzv. alternatívne zdroje na vykurovanie a zabezpečenie elektrickej energie. Neriešime ale rôzne atesty a podobne a nekladíme dôraz na pasívnu prevádzku domu. Dostali sme sa do štandardu, keď prevádzková nákladnosť domu je veľmi nízka, ale nemá na to certifikát.

AB: Neriešite atesty a certifikáty?

MF: Energetický certifikát áno, ale nie je to certifikát pasívneho domu, kde treba mať ešte ďalšie atesty. Rodinný dom na Dlhých Dieloch má ročné náklady na kúrenie veľmi nízke – pár sto eur. Nemá zmysel to hnať ešte ďalej. Klienti by museli do toho vložiť rádovo viac peňazí. Sú dôležitejšie vlastnosti architektúry ako „pasívnosť“. Keď to zoberiem doslovne, vlastne máme radi aktívne domy.

AB: Dalibor Borák, ktorý sa v tejto oblasti hodne pohybuje, v našom rozhovore povedal, že každá krajina bude mať možnosť nastaviť si podľa rámcových podmienok svoje konkrétne pravidlá. Bude to vec tej-ktorej vlády a vec, ktorá sa bude vyvíjať podľa ceny energií.

MF: Podľa mňa je ideálne, ak sa štát do ničoho nestará. Nech nerieši vôbec nič a už vôbec nie bývanie! Ono si nájde nejaký rozumný priebeh. Myslím si, že všetci nakoniec nájdeme, čo je pre nás všetkých dobré. Akonáhle niekto začne niečo regulovať, niečo dotovať, vznikne slučka, ktorá sa negatívne prejaví niekde inde.

V Bratislave marec 2015

Maroš Fečík, realizované diela:

Víkendový dom, Horná Potôň (s R. Halmim a Š. Polakovičom); Stavebný interiéru Datalock, Bratislava (s R. Halmim a Š. Polakovičom); Unger Loft, Bratislava; viacero rodinných domov v Bratislave-Rusovciach; prístavba víkendového domu, Dunasziget (s M. Fečíkovou); rodinný dom, Bratislava-Dlhé Diely